

Авиациатә машәыр дукәа

XIII

Авиациатә машәыр дуқәа

Ахаирплан – зегь реиҗа иласу, иманшәалоу, икомфорту рныкәагоуп (транспортуп). Аха хаирпланла апырра ашәартарагы ацуп. Зны-зынла ахаирплан шнеиуа апырра иаакәытцны цака ианкахауагы ыкоуп. Ари еипыш акаҳара даара ишәартоуп, ахаирплан атаҳарахы инанагоит. Ари еипыш арыцҳарақәа авиациатә машәыр дукәа хәа ирышьтоуп.

Авиациатə машəырқəа зыхьуа аҗаирпланқəа еиҗарак игəатам роуп, мамзаргыы аҗаирплан аҗьыраан аҗьырфы иҗаитцаз агха иахкьаны амашəыр бааҗс калар алшоит. Даара иуадаоу акоуп аҗаирплан адгьыл аҗы артəара. Уи аҗауаҗ уаха натахымкəа ибзиазан иҗьыруазар алшоит, аха иантəо аамтазы авариа ахьыр аует. Аҗаирплан артəараан, иҗадароуп хəа иҗхьазоуп, адгьыл аҗынтəи ииашоу адцакəа аҗьырфы иҗара, аҗаирплан тəар ахьыкало

атып азы. Апилотгы урт адцакэа еиламгакэа, дахымкбакэа инаигзар ауп.

Адунеи ағы зегь рейха ирдыруа авиациатэ машэырқэа

1. Тенерифе арыцхара ду – уи калеит 1977 шықэсазы, Канартэи адгьылбжбахакэа ирыцанакуа Тенерифе адгьылбжбахакэа. Ахауағ еиғасит Америкатэи арратэ хаирплани Даниатэи апассацьыртэ лайнери. Иҕахеит 583-ык ауаа. Адунеи ағы рейха идуу машэырны, ихлымзаахны иҕхьазоуп.

2. Иапониатэи аборинг амашэыр ду иакэшэит Токио, 1985 шықэсазы. Ахаирплан техникала цкба аҕьыра

иазыхиамызт, ианшыштъраа иаразнак иткэацит. Уи
иахъяны итахеит 520 –шык ауаа.

3. Ниу Дели икалаз ахаирпланкэа реиҕасра

Ниу Дели ахаирбаҕэаза инацэхарамкэа еинкьеит
Казахстантэи ахаирплани Саудтэи Аравиа ахаирплани.
Уи аинкъара мзызс иамаз, иҕырни иааиуаз ахаирплан
адгъыл акынтэи ииашамкэа аинформация ахъаиуз ауп.
Иара убасгъы аказах ҕыроы анҕлыз бызшэа
ахъизымдыруз иахъяны, адгъыл акынтэи иаарышьтуаз
адыррақэа ииашаны изеилымкааит. Уи ахаирплан итаз
апассацъырцэа азэызатцэыкгъы иҕсы таны днымхеит,
Саудтэи Аравиа ахаирплан итаз ауаа рахьтэ шыца
зацэык рыҕсы еикэхеит. Ари амашэыр ду аан
иааидкыланы 349 –шык ауааҕсыра тахеит.

4. Париж азааигэаратэи амашэыр ду

1974 шықэсазы, Париж азааигэара икоу абнаҕы
Тыркэтэылатэи ахаиртэ цэахэақэа иртэу ахаирплан
иахьит авариа. Уи зхараз ашьтыхгатэ борт амардуан

аартны иахьяанхаз ауп. Аҳаирплан итатэаз ауаа зегь тахеит. Урт 346 – ык ыкан.

5. Индиатэи аҳаирплан аҗжэара.

1985 ш. азы Индиатэи аҳаирплан Атлантикатэ океан иахыпъраауан, иалыркъан аҳауаҕе иҗжэеит. Аҗжэара зыхькъаз атеррористцэа арадио итакарцаз абомба акэын. Аҳаирплан каҳаит аҗжэара ашьтахь. 329-ык апассацъыр иара уацэкъя итахеит.

6. Аҳаирплан аоныцка амцакра.

1980 шықэсазы Саудтэи Аравиа аҳаирплан аоныцка амца акит. Амца асалони аҗырыоцэа ркабинеи италейт.

Аҳаирплан шыншейбакәу иблит, ауаагы рейқәырхара залымшеит. Иҗахейт 301 – җык. Амцакра зыхкьаз рзышьақәмыргылеит.

7. Америкаа рыгха.

1988 шықәсазы Америкатәи айбашьыгатә ҳаирплан Ирантәи апассицьыртә ҳаирплан иеихсит, иагьканажът. Аиашазы ари айбашьыгатә боинг цәкьарас иамаз ауаа згоз аҳаирплан акәмызт, аха дара ирцәеилагеит, айбашьыгатә боинг атыпҗан икарыжыит апассацьыртә ҳаирплан. Иҗахейт 290 – җык ауаа.

Ацыхәтәажәа

Авиациатә машәыр дукәа калоит уарла-шәарла, аха аҳаирплан анкаҳауа зыпҗсы таны иаанхо даара имаҷоуп. Убри акынтә аҳаирплан акаҳара уамакала ишәартоуп. Аҳаирплан бзиазан игәатазар, апҗырыҗгыгы игәцаракны иныкәицозар, ҳаирпланла апҗырма ауаҗы изы ишәартам, егьыманшәалоуп.